

PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd yn yr Ystafell Bwyllgor ac ar Zoom ar 8 Mai, 2025

YN BRESENNOL:	Mr Dilwyn Evans (Aelod Lleyg) (Cadeirydd) Y Cynghorydd Eurn Morris (Dirprwy Gadeirydd) Y Cyngorwyr Geraint Bebb, Kenneth Hughes, Keith Roberts, Margaret M. Roberts, Ieuan Williams. Aelodau Lleyg: William Parry.
WRTH LAW:	Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a Swyddog Adran 151 Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc (ar gyfer eitem 4) Pennaeth Archwilio Mewnol a Risg (AS) Pennaeth y Gwasanaethau Tai (ar gyfer eitem 4) Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid (ar gyfer eitem 3) Rheolwr Cynllunio, Perfformiad a Rhaglenni Corfforaethol (GP) (ar gyfer eitemau 7 ac 8) Prif Archwilydd (NW) Swyddog Pwyllgor (ATH) Swyddog Gwe-ddarlledu (FT)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorydd Aled M. Jones
HEFYD YN BRESENNOL:	Y Cynghorydd Robin Williams (Dirprwy Arweinydd ac Aelod Portffolio Cyllid a Thai), Alan Hughes (Arweinydd Archwilio Perfformiad – Archwilio Cymru), Swyddog Rheoli Tai (BJ), Uwch Reolwr Cynradd (Addysg) (OTD), Rheolwr Gwasanaethau Cyfrifeg (BHO) (CSYM), Uwch Archwilydd (AL) (IoACC).

Croesawodd y Cadeirydd y Cynghorydd Kenneth Hughes i'w gyfarfod cyntaf o'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

1 DATGANIAD O DDIDDORDEB

Bu i Mr Dilwyn Evans ddatgan budd personol mewn perthynas â'r cyfeiriad yn y cofnodion o dan eitem 2 ar yr agenda yn ogystal ag yn eitem 3, sy'n ymwneud â chydweithrediad y Cyngor â cholegau lleol a rhanbarthol oherwydd ei rôl fel aelod o Fwrdd Llywodraethwyr Grŵp Llandrillo Menai.

Bu i Marion Pryor, Pennaeth Archwilio a Risg, ddatgan budd personol hefyd ynglŷn â'r cyfeiriad yn y cofnodion o dan eitem 2 ar yr agenda ac yn eitem 3 yn ymwneud â chydweithrediad y Cyngor â cholegau lleol a rhanbarthol fel aelod o Fwrdd Llywodraethwyr Grŵp Llandrillo Menai a Chadeirydd ei Bwyllgor Archwilio a Risg.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 11 Chwefror 2025 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

3 LOG GWEITHREDOEDD Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn cynnwys log gweithredu'r pwyllgor, i'w ystyried. Mae'r adroddiad yn diweddarau'r Pwyllgor ar statws a chynnydd y camau gweithredu a'r penderfyniadau yr oedd wedi cytuno arnynt.

Cyflwynwyd y diweddariadau ychwanegol canlynol ar lafar yn y cyfarfod –

- Adroddodd y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid ar fanteision cydweithrediad y Cyngor â cholegau lleol a rhanbarthol, yn enwedig ei rôl wrth fynd i'r afael ag anghenion recriwtio a sgiliau yn ogystal â llenwi swyddi gwag (eitem 21 ar y log gweithredu). Dywedodd wrth y pwyllgor fod gan y Cyngor femorandwm cyd-ddealltwriaeth gyda Grŵp Llandrillo Menai a'i fod wedi bod yn gweithio'n helaeth gyda'r Grŵp dros y deunaw mis diwethaf.

Y mis nesaf, bydd y Cyngor yn lansio menter "Cam i'r Gwaith" mewn partneriaeth â Grŵp Llandrillo Menai. Bydd y fenter hon yn rhoi cyfle i bum person ifanc heb unrhyw brofiad gwaith blaenorol weithio yn y Cyngor i ddechrau am un diwrnod yr wythnos gan roi profiad iddynt o rolau ymarferol na fyddent efallai wedi'u hystyried fel arall.

Drwy Grŵp Llandrillo Menai mae'r Cyngor yn cynnig rhaglen brentisiaeth dreigl gyda naw prentis sy'n gweithio ar hyn o bryd yn y Gwasanaethau Tai sydd â pherthynas agos â'r grŵp. Yn ogystal â hyn, mae'r Cyngor yn cydweithio â Phrifysgol Bangor ar raglen MA Gwaith Cymdeithasol sydd â deuddeg o fyfyrwr ar hyn o bryd ac sy'n gyfrwng allweddol ar gyfer recriwtio gweithwyr cymdeithasol. Mae'r Cyngor hefyd wedi ail-lansio ei gynllun graddedigion, ac yn ddiweddar hysbysebwyd tair swydd sydd ar gael yn 2025. Ar ben hynny, mae wedi cymryd rhan weithredol mewn sesiynau cynllunio gweithlu dan arweiniad y Gymdeithas Llywodraeth Leol.

Cyfeiriodd y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid hefyd at Raglen Denu Talent y Cyngor sy'n cynnig profiad gwaith â thâl yn ystod misoedd yr haf. Roedd y rhaglen yn arbennig o lwyddiannus y llynedd pan arweiniodd tri o'r pum lleoliad o fewn Gwasanaethau Cymdeithasol at apwyntiadau parhaol o fewn gwasanaethau gofal. Er bod cynlluniau i symud ffocws y rhaglen i faes gwasanaeth arall, mae'r heriau recriwtio parhaus ym maes gwasanaethau cymdeithasol yn golygu bod ei phwyslais parhaus ar y maes hwnnw yn parhau i fod yn werthfawr.

Nododd y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid y gall colegau ond gynnal cyrsiau a rhaglenni os ydynt yn denu nifer ddigonol o fyfyrwyr, sy'n rhywbeth na all y Cyngor fel awdurdod llai, bob amser ei warantu. Mewn ymateb i gwestiynau am fylchau recriwtio sy'n dal i fodoli, cydnabu fod yr adran gwasanaethau cyfreithiol yn wynebu heriau ar hyn o bryd. O ystyried ei maint, nid yw'r adran yn gallu cefnogi datblygiad hirdymor ac mae atebion posibl yn cael eu hystyried.

- Adroddodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 ar yr incwm/arbedion a gynhyrchir yn sgil gosod paneli solar ar adeiladau'r cyngor drwy gyllid Salix (eitem 22 ar y log gweithredu). Mae'r wybodaeth a ddarparwyd gan yr adran Gwasanaethau Eiddo yn dangos bod 45 o brosiectau ynni solar wedi'u cwblhau ers 2020 am gyfanswm cost o £1.6m wedi'i ariannu gan fenthyciadau di-log gan Salix. Dechreuodd y prosiectau hyn ar adegau gwahanol dros y pum mlynedd diwethaf ac amcangyfrifir bod y trydan a gynhyrchir yn dod i 3.49GW sydd, yn ôl gwerthoedd presennol, yn cyfateb i £700,000. O ran prif adeilad swyddfa'r Cyngor, tynnodd

Swyddog Adran 151 sylw at y ffaith bod y system baneli solar a osodwyd ym mis Hydref 2020 am gost o £78,000 hyd yn hyn wedi cynhyrchu 266,000 KW o drydan, gwerth £56,000. Os yw'r gyfradd hon o gynhyrchu trydan yn parhau, disgwylir i'r system glirio'r costau erbyn 2027. O ystyried mai oes y paneli solar fydd 25 mlynedd, byddai hyn yn arwain at 18 mlynedd o ostyngiad mewn costau ynni i'r Cyngor. Mae gwaith dadansoddi'n parhau a gellir darparu adroddiad ychwanegol ar gais. Nodwyd na fydd benthyciadau Salix bellach yn cael eu cynnig yn ddi-log yn y dyfodol ac yn hytrach byddant ar gael ar sail cyfradd llog o 2.5%. Fodd bynnag, mae'r Cyngor wedi llwyddo i sicrhau benthyciadau di-log ychwanegol gwerth £400,000 a fydd yn cael eu dyrannu i gynlluniau arbed ynni.

Nododd y Pennaeth Archwilio a Risg mewn perthynas ag eitem 10 ar y log gweithredu fod dadansoddiad economaidd-gymdeithasol ac adroddiad effaith Quod Ynys Môn wedi'i gwblhau ond nad yw wedi'i gyhoeddi eto. Cadarnhaodd fod eitem 23 wedi'i chwblhau a nododd nad yw'r eitemau sy'n weddill ar y log i'w cwblhau tan yn ddiweddarach yn y flwyddyn.

Penderfynwyd nodi'r camau gweithredu y manylir arnynt yn y tabl log gweithredu a chadarnhau bod y Pwyllgor yn fodlon bod y camau gweithredu wedi'u gweithredu'n foddhaol.

4 DIWEDDARIAD ARCHWILIO MEWNOL

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a ddarparodd y wybodaeth ddiweddaraf fel ag yr oedd ar 31 Mawrth, 2025 ar yr archwiliadau a gwblhawyd ers y diweddariad blaenorol ar 31 Ionawr 2025, i'w ystyried gan y pwyllgor. Mae'r adroddiad hefyd yn nodi llwyth gwaith presennol Archwilio Mewnol a'i flaenoriaethau ar gyfer y tymor byr i ganolig yn y dyfodol. Darparwyd copïau ar wahân o'r adroddiadau sicrwydd terfynol i aelodau mewn perthynas â Chyrchfan – Tîm Morwrol: Prosesau Incwm (Adolygiad Cyntaf) (Sicrwydd Rhesymol), Safonau Diogelwch Data y Diwydiant Cardiau Talu (Sicrwydd Rhesymol), Rhaglenni Grant Addysg Gynnar a Gofal Plant (Sicrwydd Rhesymol), Rheoli Asedau Ffisegol y Cyngor (YM14) (Sicrwydd Rhesymol), Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl (Adolygiad Cyntaf) (Sicrwydd Cyfyngedig) ac Adennill Dyledion y Dreth Gyngor, Ardrethi Annomestig a Mân Ddyledion (Ail Adolygiad) (Sicrwydd Cyfyngedig).

Rhoddodd y Pennaeth Archwilio a Risg drosolwg o'r pedwar adroddiad archwilio a gwblhawyd yn ystod y cyfnod a oedd yn cynnig sicrwydd rhesymol. Mewn ymateb i ymholiad, eglurodd fod y dull archwilio mewnol yn canolbwyntio ar godi materion a risgiau yn hytrach na gwneud argymhellion, gyda'r rheolwyr yn cytuno ar gynlluniau gweithredu i fynd i'r afael â phryderon a nodwyd. O ran y ddau adolygiad archwilio sicrwydd cyfyngedig, er bod cynnydd wedi'i wneud yn yr adolygiad dilynol cyntaf o'r Grant Cyfleusterau Anabl, dywedodd fod sawl gwendid yn parhau sy'n gofyn am gamau pellach i sicrhau proses gadarn ac atebol. Bydd adolygiad dilynol ffurfiol pellach yn cael ei gynnal ym mis Hydref 2025 i sicrhau bod y materion sy'n weddill wedi'u datrys ac i asesu effeithiolrwydd gwelliannau. O ran ail adolygiad dilynol Adennill y Dreth Gyngor, Ardrethi Annomestig a Mân Ddyledion, tynnodd sylw at y ffaith bod y gwasanaeth wedi gwneud cynnydd pellach ers yr adolygiad gwreiddiol yn 2023 gan gynnwys gwelliannau system, mwy o oruchwyliaeth ac asesiad rheolaidd o'r Dreth Gyngor a dyledion Ardrethi Annomestig. Fodd bynnag, mae dyledion hŷn sylweddol heb eu datrys a bydd yn anodd rhoi sylw iddynt heb adnoddau ychwanegol. Bydd adolygiad llawn o'r broses adfer ddiwygiedig yn cael ei gynnwys yn y Strategaeth a'r Cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2025/26.

Ystyriodd y pwyllgor y ddau adroddiad adolygiad sicrwydd cyfyngedig a chodwyd y materion canlynol –

- Mynegwyd pryderon am effeithiolrwydd y broses Ardrethi Annomestig, yn enwedig yr amserlen estynedig ar gyfer cyflawni gwaith addasu tai y cytunwyd arno. Cyfeiriwyd at achos penodol lle tynnwyd sylw at y ffaith ei bod wedi cymryd bron i ddwy flynedd i gadarnhau'r angen i wneud addasiadau a chymeradwyo'r grant, ac yna mwy na blwyddyn i gwblhau'r gwaith y cytunwyd arno. Mae'r oedi estynedig wedi effeithio'n sylweddol ar ansawdd bywyd y cleient yr effeithiwyd arno. Ceisiwyd sicrwydd bod camau yn cael eu cymryd i wella amserlenni cyflawni.

Esboniodd y Pennaeth Archwilio a Risg fod yr adolygiad archwilio yn nodi'r angen i alinio dangosyddion perfformiad allweddol Grant Cyfleusterau i'r Anabl cyfredol y Cyngor ag amserlenni disgwylidig Safonau Gwasanaeth Addasiadau Tai Llywodraeth Cymru. Mae'r rhain yn diffinio tri cham allweddol yn y broses addasu - cyswllt cychwynnol, cadarnhad o addasiad yn ôl yr angen, a gwaith gosod sy'n rhoi golwg llawn ar y broses. Dim ond yr amser cyfartalog a gymerir yn y cam gosod terfynol y mae DPA cyfredol y Cyngor yn ei gasglu. Nododd y Pennaeth Gwasanaethau Tai, ochr yn ochr â'r heriau i sicrhau bod contractwr ar gael, fod y Tîm Addasiadau Tai wedi gostwng o bump i un aelod o staff dros y blynnyddoedd diwethaf oherwydd mesurau effeithlonrwydd. Er bod cefnogaeth ychwanegol wedi helpu i hyrwyddo'r broses Grant Cyfleusterau i'r Anabl, mae angen gwelliannau pellach. Dywedodd ei fod yn hyderus y byddai'r gwelliannau hyn yn cael eu cyflawni gyda barn sicrwydd cyfyngedig yn gymhellant ar gyfer cynnydd parhaus.

- P'un a yw'r materion/risgiau a nodwyd yn yr adolygiad dilynol o archwiliad Grant Cyfleusterau i'r Anabl yn deillio o ddiffygion systemig neu ddiffyg cydymffurfio â phrosesau a sefydlwyd. Cyfeiriwyd at fesurau diogelwch cyfreithiol ar goll sy'n ymwneud â chofnodi grantiau i berchen-feddiannwyr ar y gofrestr pridiannau tir lleol neu'n effeithio ar y Gofrestrfa Dir a allai arwain at golledion ariannol.

Eglurodd y Pennaeth Archwilio a Risg, yn benodol ynglŷn â'r mesurau diogelwch cyfreithiol, fod yr adolygiad wedi canfod bod y prosesau priodol yn eu lle ond nad ydynt yn cael eu dilyn, gan gyfrannu at y risg.

- P'un a oes gan y broses addasiadau Grant Cyfleusterau i'r Anabl drefn gyffredinol i reoli prosiectau er mwyn cyflymu'r gwaith o gyflawni'r prosiectau o fewn yr amserlenni penodol a sicrhau gwariant cyfalaf effeithlon.

Eglurodd y Pennaeth Gwasanaethau Tai fod un swyddog yn gyfrifol am asesu a yw pob cais am grant yn rhesymol ac yn briodol, tra bod asiantaeth Gofal a Thrwsio Môn yn goruchwyllo'r gwaith o reoli prosiectau gosod addasiadau unigol.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 wrth ymateb i'r ail adolygiad dilynol sicrwydd cyfyngedig - Adennill Dyledion y Dreth Gyngor, Ardrethi Annomestig a Môn Ddyledion fod y rhan fwyaf o'r gwaith ers yr adolygiad gwreiddiol yn 2023 wedi canolbwyntio ar wella prosesau i sicrhau yr ymdrinnir â dyledion yn brydlon ac i atal dyledion rhag cronni yn y tymor hir. Fodd bynnag, heb fynd i'r afael â'r ôl-groniad o ddyledion hŷn, mae'n parhau i fod yn anodd pennu llwyddiant y gwelliannau hyn. Er mwyn mynd i'r afael â'r mater hwn, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi cymeradwyo adnodd ychwanegol i asesu opsiynau adennill dyledion. Amlinellodd Swyddog Adran 151 y gwahanol brosesau ar gyfer adennill dyledion amrywiol a dyledion y Dreth Gyngor ac eglurodd, er bod y cyngor yn casglu ardrethi annomestig, caiff y rhain eu cyfuno'n ganolog sy'n golygu bod unrhyw golledion yn sgil diffyg talu yn dod o'r gronfa yn hytrach na gan y cyngor. Yn ogystal â hyn, gan fod Llywodraeth Cymru wedi dileu pwerau i garcharu dyledwyr y Dreth Gyngor, bydd y cyngor yn ystyried yr holl ddulliau gorfodi sydd ar gael cyn dileu dyledion. Dywedodd Swyddog Adran 151 wrth y pwyllgor, er bod cynnydd wedi'i wneud, bydd canlyniadau go iawn yn cymryd amser. Mewn ymateb i ymholiad am yr amserlen, nododd fod perfformiad

casglu treth gyngor yr awdurdod yn cymharu'n dda â pherfformiad cynghorau lleol eraill. Mae ôl-ddyledion y dreth gyngor yn fater eang, wedi'i waethygu gan ffactorau fel yr argyfwng costau byw. Cadarnhaodd y bydd effaith yr adnodd ychwanegol yn cael ei werthuso mewn chwe mis a chaiff adroddiad ei gyflwyno mewn deuddeg mis.

- Cwestiynodd y pwyllgor a ddylai cynghorau yng Nghymru fod yn cyflwyno sylwadau i Lywodraeth Cymru i ailystyried dileu pwerau carcharu dyledwyr o ystyried effaith sylweddol y dreth gyngor sy'n ddyledus ar gyllidebau'r cyngor.

Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 fod cynghorau Cymru wedi codi pryderon pan newidiwyd y polisi ac er bod Llywodraeth Cymru wedi addo adolygiad ynghyd â phwerau ychwanegol i gynghorau, nid yw hyn wedi'i wireddu eto. Fodd bynnag, mae ymgynghoriad pellach ar y gweill. Sicrhodd Swyddog Adran 151 y pwyllgor mai dileu dyled yw'r dewis olaf a bod y cyngor yn mynd ar drywydd dulliau eraill i adennill dyledion. Ar hyn o bryd, mae'r cyngor yn llwyddo i gasglu dros 99% o'r Dreth Gyngor bob blwyddyn. Mewn ymateb i ymholiadau am ddarpariaeth drwg ddyledion a ph'un ai y dylai'r gwaith o adennill dyledion dargedu'r tri maes gwasanaeth lle mae'r dyledion wedi cronni fwyaf, amlinellodd Swyddog Adran 151 ddull y Cyngor o reoli drwg ddyledion gan fanylu ar natur dyledion o fewn y gwasanaethau hyn ynghyd â'r heriau wrth eu hadennill.

Wrth adolygu'r adroddiadau sicrwydd sy'n weddill a gyflwynwyd, cododd y pwyllgor bryderon ynglŷn ag adolygiad archwilio Gofal Plant a Darpariaeth Addysg Cyfrwng Cymraeg, yn benodol ynglŷn â methiant y Cyngor i alluogi pob lleoliad nas cynhelir i hawlio cyllid Addysg Gynnar a chyllid Dechrau'n Deg. Sicrhodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc y pwyllgor y byddai'r cynllun gweithredu y cytunwyd arno ag Archwilio Mewnol yn cael ei weithredu'n brydlon ac arferion yn cael eu hadolygu o dan gyfarwyddyd Rheolwr y Sector Addysg Gynradd i sicrhau bod y Cyngor yn bodloni'r holl ofynion angenrheidiol. Bydd y pwyllgor yn derbyn diweddariad maes o law.

Penderfynwyd nodi canlyniad gwaith Archwilio Mewnol, y sicrwydd a ddarparwyd a'r blaenoriaethau yn y dyfodol.

5 MATERION, RISGIAU A CHYFLEOEDD ARCHWILIO MEWNOL SY'N WEDDILL

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am statws y materion, y risg a'r cyfleoedd sy'n weddill gan Archwilio Mewnol, i'w ystyried gan y pwyllgor.

Cyflwynodd y Prif Archwilydd yr adroddiad gan gynnig trosolwg o'i brif bwyntiau. Ar 31 Mawrth 2025, roedd pum deg dau o gamau gweithredu a oedd yn weddill yn cael eu holrhain, gydag wyth yn cael eu hasesu fel risgiau "sylweddol" (ambr) a phedwar deg pedwar fel risgiau "cymedrol" (melyn). Darparwyd dadansoddiad manwl o statws presennol y materion, risgiau a chyfleoedd cysylltiedig sylweddol sy'n weddill yn Atodiad 1 i'r adroddiad.

Nid oedd unrhyw gwestiynau gan y pwyllgor ar gynnwys yr adroddiad.

Ar ôl ystyried yr adroddiad, penderfynodd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio dderbyn bod y cynnydd a wneir gan y Cyngor i fynd i'r afael â'r materion/risgiau/cyfleoedd Archwilio Mewnol sy'n weddill yn foddhaol.

6 ADOLYGU CYLCH GORCHWYL Y PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO A CHYDYMFFURFIAETH Â SAFONAU NEWYDD

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn cynnwys y Cylch Gorchwyl diwygiedig ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio i'w ystyried a'i gymeradwyo gan y pwyllgor.

Ers yr adolygiad diwethaf ym mis Mehefin 2024, dywedodd Pennaeth Archwilio a Risg fod Sefydliad yr Archwilwyr Mewnol wedi cyhoeddi Safonau Archwilio Mewnol Byd-eang (GIAS) newydd yn lle'r rhai blaenorol - Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS). Ar gyfer sector cyhoeddus y DU, mae Nodyn Gweithredu wedi'i ryddhau i ddarparu canllawiau ynghylch eu gweithredu. Yn ogystal â hyn, mae CIPFA wedi cyflwyno Cod Ymarfer newydd ar gyfer llywodraethu Archwilio Mewnol yn Llywodraeth Leol y DU sydd wedi'i gynllunio i gyd-fynd â'r safonau byd-eang newydd. Trwy ddilyn y Cod, gall y Cyngor sicrhau bod y drefn o lywodraethu archwilio mewnol yn bodloni disgwyliadau GIAS yn sector cyhoeddus y DU. Gan y bydd yn ofynnol i'r Cyngor esbonio sut mae'n cydymffurfio â'r Cod yn ei ddatganiad llywodraethu blynyddol, cynhaliwyd cymhariaeth o Gylch Gorchwyl y pwyllgor i sicrhau bod gofynion y Cod yn cael eu cydnabod yn adrannau perthnasol Cylch Gorchwyl y pwyllgor. Mae'r adroddiad yn crynhoi darpariaethau'r Cod, sefyllfa bresennol y Cyngor ac unrhyw ddiwygiadau dilynol. Os caiff ei gymeradwyo gan y pwyllgor, bydd y Swyddog Monitro yn gallu diwygio'r Cyfansoddiad o dan bwerau dirprwyedig.

Penderfynwyd cymeradwyo Cylch Gorchwyl diwygiedig y pwyllgor fel y'u cyflwynwyd, gan gadarnhau bod y pwyllgor yn fodlon eu bod yn bodloni gofynion Cod Ymarfer CIPFA ar gyfer Llywodraethu Archwilio Mewnol yn Llywodraeth y DU.

7 ARCHWILIO ALLANOL: CYNGOR SIR YNYS MÔN - CRYNODEB ARCHWILIO BLYNYDDOL 2024

Cyflwynwyd Crynodeb Archwilio Blynyddol Archwilio Cymru 2024 ar gyfer Cyngor Sir Ynys Môn er gwybodaeth i'r pwyllgor. Roedd yr adroddiad cryno yn rhoi trosolwg o'r gwaith archwilio a gwblhawyd yn y Cyngor dros y flwyddyn.

Cyflwynwyd yr adroddiad gan Mr Alan Hughes, Arweinydd Archwilio Perfformiad Archwilio Cymru a dynnodd sylw at y prif bwyntiau.

O ran adolygiad Archwilio Cymru o gynaliadwyedd ariannol y Cyngor a gynhaliwyd yn 2024, cadarnhaodd y pwyllgor ei safbwynt o'r cyfarfod diwethaf, pan drafodwyd yr adroddiad adolygu llawn. Pwysleisiodd y pwyllgor y gall cynllunio ariannol tymor hir effeithiol fod yn anodd i'r cyngor hwn a chynghorau eraill heb sicrwydd ynghylch ymrwymadau cyllido estynedig yn hytrach na setliadau o flwyddyn i flwyddyn. Ar ben hynny, gall digwyddiadau annisgwyl a ffactorau byd-eang fel newidiadau gwleidyddol a digwyddiadau economaidd annisgwyl amharu hyd yn oed ar gynlluniau sydd wedi'u paratoi'n ofalus.

Nododd Mr Alan Hughes fod Archwilio Cymru yn cydnabod yr heriau a achosir gan drefniadau cyllido tymor byr, gan dynnu sylw at y ffaith bod Llywodraeth Cymru yn wynebu cyfyngiadau tebyg oherwydd y gyllideb flynyddol gan Lywodraeth y DU. Fodd bynnag, gall y Cyngor gryfhau ei strategaeth yn y dyfodol drwy wneud y gorau o'r wybodaeth sydd ar gael ac asesu tueddiadau a rhagolygon sy'n dod i'r amlwg a thrwy gymryd dull y gellir addasu gan sicrhau ei fod mewn sefyllfa ddiogel yn ariannol.

Penderfynwyd nodi'r sicrwydd a ddarparwyd gan y Crynodeb Archwilio Blynyddol 2024.

8 ARCHWILIO ALLANOL: RHAGLEN WAITH AC AMSERLEN ARCHWILIO CYMRU - DIWEDDARIAD CHWARTER 3 A CHWARTER 4 2024/25

Cyflwynwyd adroddiad Archwilio Cymru, a ddiweddarodd y pwyllgor ynghylch cynnydd ei raglen waith yn lleol ac yn genedlaethol ar 31 Rhagfyr 2024 (Chwarter 3) a 31 Mawrth 2025 (Chwarter 4) er gwybodaeth i'r Pwyllgor. Roedd yr adroddiad hefyd yn rhoi trosolwg o waith rheoleiddio parhaus gan Estyn a AGC.

Cyflwynodd Mr Alan Hughes, Arweinydd Archwilio Perfformiad Archwilio Cymru yr adroddiad a oedd yn canolbwyntio ar sefyllfa Chwarter 4 a diweddarodd y pwyllgor ynghylch gwaith archwilio mewnol mewn perthynas â Datganiad Cyfrifon 2024/25 ac ardystio ffurflenni grantiau. Hefyd briffiodd y pwyllgor ar statws gwaith archwilio perfformiad 2024/25 yn ogystal ag astudiaethau cenedlaethol arfaethedig ac sydd ar y gweill.

Penderfynwyd nodi'r sicrwydd a ddarparwyd gan adroddiadau diweddarau Rhaglen Waith ac Amserlen Chwarter 3 a Chwarter 4 2024/25 Archwilio Cymru.

9 ADOLYGIAD O'R BLAEN RAGLEN WAITH 2025/26

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Archwilio a Risg a oedd yn cynnwys Blaenraglen Waith a Rhaglen Ddatblygu ar gyfer 2025/26, i'w ystyried gan y Pwyllgor.

Gofynnodd y Pennaeth Archwilio a Risg i'r aelodau gysylltu â hi os oedd ganddynt unrhyw anghenion datblygu a/neu hyfforddi penodol.

Yn dilyn y sesiwn frifio a gynhaliwyd cyn cyfarfod y pwyllgor ym mis Chwefror ar y cyfleoedd a'r risgiau sy'n gysylltiedig â Deallusrwydd Artiffisial, gofynnodd y Cadeirydd a yw'r Cyngor yn ymwybodol o sut mae Deallusrwydd Artiffisial yn cael ei ddefnyddio ar hyn o bryd o fewn y sefydliad. Awgrymodd y Cadeirydd y gallai'r Cyngor ystyried cyflwyno canllawiau polisi i sicrhau bod Deallusrwydd Artiffisial yn cael ei defnyddio'n briodol ac yn effeithiol. Ar ôl trafodaeth, cytunwyd bod y mater yn cael ei ddwyn i sylw'r Tîm Arweinyddiaeth.

Penderfynwyd derbyn y Blaenraglen Waith arfaethedig ar gyfer 2025/26 fel un sy'n bodloni cyfrifoldebau'r Pwyllgor yn unol â'i gylch gorchwyl.

Camau ychwanegol – gofyn i'r Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau)/Swyddog Adran 151 godi'r mater o ganllawiau polisi ar ddefnyddio Deallusrwydd Artiffisial o fewn y Cyngor gyda'r Tîm Arweinyddiaeth.

**Mr Dilwyn Evans
Cadeirydd**